

KOZICA (11) *sb f*

kozica (9), **kosica** (1), **kożyca** (1); *kozica BartBydg* (2), *Mącz* (2), *GliczKsiąż* (2), *GórnDworz*, *ReszPrz*, *Ca*; *kosica Mymer*²; *kożyca Murm*.

o oraz a jasne.

sg *N* *kozica* (8). ◇ *G* *kozice* (1). ◇ *A* *kozicę* (1). ◇ *pl* *A* *kozice* (1).

Sł stp brak, *Sł stp nazw os*, *Cn notuje*, *Linde XVI – XIX w.*

1. *Zakrzywiona rękojeść pługa, także początkowa kabłąkowata część zaczepu (dyszla) pługowego, spinająca pług z uprzężą ciągnącego go zwierzęcia; stiva Murm, Mącz, Cn; stivula BartBydg* (5) : *Stiva eyn pflug łtertz Kożycá. Murm* 151; *Stivula, cozycza BartBydg* 150b; *Stiva [...]* aratri manica quae tenetur in manibus cum aratur, *Kożicá. Mącz* 417a.

W przen (1) :

Zwrot: »wiąć radło i kozicę« = *zostać rolnikiem* (1): *káplán ma być tákowy [...]* kthoryby fie w fwarzech y łákomftwye nye kochał. [...] [*jeśliby takim nie był*] *Ráczzey nyechay weźmye rádło y kożicę/ á ożeniwfly fie domá nyech zá woły pogonyáyac treluye. GliczKsiąż* O6.

Przen: *metonimicznie: Orka, uprawa roli* (1) : *rodzicy do dworu łyny łwe ná ćwiczenye oddawáyą/ áby tám byegłosci yákich á obyczáyow nábywáli/ y ku nyem fie łpofabyáli/ gdy domá chowányec ni ku czemu yedno álbo do łkotá álbo do kożice/ infłemu fie nye godzi. GliczKsiąż* H6.

2. *Przyrząd do czyszczenia pługowego kroju (tj. ostrza tnącego glebę); burtea BartBydg, Mymer*²; *ralla Cn; rulla Calep, Cn* (3) : *BartBydg* 20b; *Burtea reytel Kolicá Mymer*² 15v; *Rulla Instrumentum ferreum stimulo rusticorum additum ad vemerem detergendum. Othka, kozica. Calep* 931b.

3. *Drązek, kij do poganiania bydła; stimulus Mącz* (3) : *Stimulus, rustica fustis qua boues stimulant, Kożicá/ pálica/ pręt. Mącz* 415d.

Przen (2) :

a) *metonimicznie: Hodowla bydła* (1) :

Szereg: »pług a kozica« (1): *niechay w nim [w dworzaniu] nie będzyc znác/ nie chłopskiego: bo náyduią fie drudzy tácy/ ktore pług/ á kożicá z dáleká wabi do łiebie GórnDworz* N2v.

b) *Nieuk, gbur, prostak, człowiek nieokrzesany* (1) : *Lucyperowa pychá/ y hárdóć [jest]/ łobie rozum/ łobie baczenie/ łobie rozumienie Pífma ś. przywłázczáć/ á infzych włzyftkich zá beftye bezrozumne/ zá pnie łękowáte/ á zá grube kożice poczytác. ReszPrz* 97.

Synonimy: 2. *otka*; 3. *palica, pręt*.